

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Polemica

Burghaber, Adam

Fribvrgi Helvetiorvm, 1678

XLII. De Adoratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72462](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72462)

pturæ, Apostolicæ Traditiones, Primitivæ Ecclesiæ praxis & devotio, gravia rationis momenta Purgatorium adstruunt? Quomodo ergo veteres PP. Purgatorium inde credentes & preces pro defunctis admittentes errore abreptifuerunt? An non potius Calvinus stultitiâ abreptus est, cum veteres Patres erroris argueret? Certè insolentis insaniam est, disputare contra id, quod universa facit Ecclesia, juxta D. August. Epist. 118. cum ipsa Ecclesia sit columna & firmamentum veritatis. Quando Auctor Hypognostici, quos maxime triumphant hæretici, dicit, *fidem Catholicam duo tantum agnoscere loca, Cælum & Gehennam, tertium ignorare*, sermo est, de locis animarum æternis contra Pelagium, qui nescio quem locum Beatitudinis Naturalis parvulis sine baptismo decedentibus assignavit, simulque indicat idem Auctor, parvulos decedentes sine Baptismo supplicia in gehenna experturos; quod tamen parum probabile est, de quo videri potest Tanner Tom. 2. D. 4. Q. 10. dub. 5. Caterum neque Augustinus neque alius ex veteribus Patribus unquam dubitavit de Purgatorio ipso, sed alijs rebus Purgatorium concernentibus v. g. de genere peccatorum, quæ in Purgatorio essent luenda; an videlicet adhuc anima quibusdam immodicis affectibus rerum temporalium tangatur & moveatur, pro quibus purgandis pœnas in purgatorio luere debeat? Item de genere pœnarum, an verò igne ejusdemque rationis cum igne infernali animæ in Purgatorio puniantur? Videatur D. August. in Enchir. cap. 69. & alibi. Unde etiam apparet, crassum esse mendacium, Molinæi, Purgatorium ab anno Christi 595. initium sumpsisse. Videat mandacissimus rabula Bellarminum, Baronium, Gualterium, & alios: atque omnibus retro sæculis Purgatorium affirmatum fuisse, perspiciet.

XXVII. Ad 4. Consensum Judæorum, Mahumetanorum, & Ethnicorum circa hoc dogma per scommata Amesij, & Gerhardi, aliorumque Adversariorum non labefactari. Nam ex hoc omnium Gentium calculo & consensu inter Gentium Philosophos, Judæorum Rabinos, Turcarum Mustos, Indorum Bonzios (uti ex S. Francisci Xaverij Lib. 4. epist. Indicarum refert Gerhard. hic fol. 434.) nos Catholici contra illusores hæreticos sic rationamur. Quod omnes omnino Populi comimini consensu approbant, verumque habent, id omnes sapientes omni tempore habuerunt pro verò. Sic Parentibus obtemperandum esse, furta cavenda, Deum aliquem mundum regere &c. pro oculis ideo habentur, quia in hoc sensu Gentēs omnes fideles & infideles conveniunt. Cum igitur omnes prorsus Populi in hoc quoque conspirent, ac consentiant, diversas esse alterius vitæ pœnas pro delinquentium diversitate in hac vita: graviorēs alias, alias mitorēs: alias æternas, alias certi temporis pro Judicis aut Judicium alterius vitæ justo arbitrio, & minus magisve delinquentium qualitate, incredibile planè videretur, solos Lutheranos & Calvinistas ab omnibus dissentientes sapere, ut proinde rectissime istis Evangelicum illud dici queat: *adhuc & vos (& quidem soli) sine intellectu estis*, Matth. 15. v. 16.

XXVIII. Denique verba illa, quibus Ecclesia orat pro aliquo defuncto, *ne pœnas inferni sustineat &c.* non posse, nec debere intelligi de liberatione à solis pœnis Purgatorij, sed etiam de evita-

tionem inferni. Nam Deus prænocit ab æterno varias scientias omnia, quæ in tempore sunt futura, ac nominatim cuiusque hominis mortem, & preces pro eo aliquot etiam post diebus suas, quod probè sciens Ecclesia orat pro Fidelibus suis defunctis, ut Deus pro infinita Bonitate ac Clementia sua tales illis gratias ab æterno ordinare ac concedere dignetur, quibus in ultimo præsertim agone positi actus penitentiae & amoris elicere, Deo se unire, & sic non solum æternas ignis infernalis, sed etiam temporales purgatorij pœnas saltem citius evadere valeant. Videri potest Card. Bellarm. L. 2. de Purg. cap. 5. ubi paulo aliter respondet, sed ista nostrâ doctrina est planissima, optima, & communissima Theologorum, & per eam expressè explicantur prædicta verba Ecclesiæ à Card. Pallavicino L. de Actibus hum. cap. 8. n. 106 &c.

XXIX. Cùm autem Molinæus hanc solam orationem ex Missa pro defunctis producit? nunquid ibidem aliæ sunt multæ, in quibus aperte fit mentio purgationis, pœnarum, & liberationis ex loco tenebrarum, quæ non nisi Purgatorio applicari possunt? Ait, purgatorium admitti posse etiam à Patribus assertum: at non aliud, quam tribulationes temporales, & publicas penitentias olim in Ecclesia agi solitas; imò etiam ignem purgantem: at non alium, quam in extremo mundi die præcedentem universale DEI iudicium. Non inciamur nos Catholici, subinde Patres temporalem tribulationem ac publicam penitentiam vocare consueisse Purgatorium; ex hoc tamen non sequitur, eos negasse verum Purgatorium. Quod etiam idem per ignem, qui extremum DEI iudicium antecedit, solum intellexerint Purgatorium, à veritate alienissimum est. Si etiam juxta mentem Patrum, ut illos intelligit Molinæus, omnes animo Sanctos ipsam quoque B. V. Mariam illum ignem transire oporteat, certè hoc Purgatorio vero non convenit, siquidem istud multi Sancti nec transendo attingent, scilicet sufficienter in hac vita purgati & mundati; ut taceam B. V. Mariam, quæ nihil habet, puod purgetur, omnis culpæ & pœnæ immunem. Videatur Antiquus Papatu P. Laurent. Forer. lib. 7. de Purgatorio, Bellar. ibid. lib. 1. c. 6. &c.

CONTROVERS. XLI.

DE ADORATIONE.

HA hæreticorum perversa est indoles, ut Aegyptiacarum ranarum instar non solum inferiora penetralia Ecclesiæ Militantis ac Purgantis maledicentij suis attingant, sed contra Triumphantis etiam beatas atque altissimas Sedes cœxent. Hisce igitur garulis silentium indicturi ostendemus, quam iuste Deo adoratio: Sanctis verò eorumque Imaginibus ac Reliquijs veneratio deferatur: & quam iniquè à Sectarijs suis Beatis in Ecclesia Triumphante honor auferatur.

✠:o: IHS. :o:✠

PARS

PARS PRIOR.

DOCTRINAE CATHOLICORUM.

I. **Post** Ecclesiam in communi: atque in specie post Militantem ac Purgantem ad Triumphantem progredimur, ad quam maxime Adoratio Dei & cultus Sanctorum spectat, sequentibus controversijs explanandus. Ab Adoratione igitur Dei incipiendo. Nomen hujus non eodem modo ubique sumitur. Nonnunquam enim generatim significat quemcumque actum Religionis internum vel externum, quo honor divinus Deo defertur. Verum proprie ac in proposito accipitur pro externo ac simplici quodam actu seu nota reverentiae ac honoris, qua per certum & culjusvis patriae receptum quandam mortem ac gestum corporis alteri reverentia exhibetur.

II. *Doctrina prima.* Adoratio in genere est submissio & recognitio excellentiae personae adorate ex affectu illam se recognoscendi. Ita omnes Catholici Doctores & Theologi ex D. Damasceno Orat. 1. de Imaginibus & Orat. 3. Ex qua definitione apparet, adorationem quatuor saltem actus deponere: 1. est iudicium speculativum intellectus de alterius excellentia; qui actus pro diversitate objecti vel ad fidem, aut similem habitum supernaturalem intellectus, vel ad naturalem mentis solertiam & vires cognoscendi pertinet. 2. est iudicium practicum, seu dictamen intellectus eidem hic & nunc pro ratione excellentiae cultum congruum cum debita animi demissione deferendi, qui est actus prudentiae. 3. est actus voluntatis huic iudicio consentientis, adeoque submittentis se alteri, ubi alius actus intervenit eligens objectum ac medium, quo talis protestatio submissionis fiat, qui actus tertius voluntatis in adoratione praecipuus est, & velut actus immediatè elicitus ad eam ipsam virtutem observantiae pertinet, qua pro ratione conditionis res aliqua colitur. 4. denique est actus externus vel nota submissionis, & ultimè consummans adorationem; qui actus ab eadem virtute dici potest vel per se immediatè imperatus, vel mediatè elicitus. Vsq; condendit, adorationem sine hoc actu externo consistere non posse. Alij tamen communius & probabiliter contrarium tenent. Sed de hoc Scholastici.

III. *Doctrina secunda.* Adoratio ferè tripliciter dividitur ab Auctoribus. 1. Divisio est in *Sacram seu Religiosam*, & *Politicam seu Naturalem*. Prior est ordinis supernaturalis ex motivo supernaturali, & tam Deo quam Sanctis pro cuiusque excellentia convenit: Posterior verò est ordinis naturalis ex motivo solum naturali, & ideo hominibus ob varia eorum dona, praerogativas & officiorum potestates tribui solet. Meno Hanneken in Irenico suo fol. 461. & universim haeretici duo hujus divisionis membra reducant ad duas tabulas Moysis, & in prima adorationem Sacram solius Dei: in secunda verò omnem Angelorum ac Beatorum cultum ponunt; quasi verò istorum nullus cultus facer ex motivo supernaturali datus, & in prima tabula post Deum collocari possent. 2. Divisio Adorationis est in *Absolutam* & *Respectivam*; Prior est, qua quis se submittit alteri ob ex-

cellentiam ipsius, quae adoratio soli enti intellectuali ac rationali convenire potest; quia sicut solum illud capax est virtutis, sanctitatis, ac dominij (quae sunt qualitates constituentes objectum dignum) ita quoque absolutae adorationis: Posterior est, quae fit alteri non propter excellentiam in illo residentem, sed propter respectum, quem habet ad aliud, & ratione cuius honore dignum iudicatur. Haec igitur adoratio rebus inanimatis convenire potest, cum non sistat in illis, sed transeat & referatur ad personas, ad quas illae res inanimatae respiciunt, ut contingit in adoratione Crucis, Imaginum &c. Ita Suarez Tom. 1. in 3. P. disp. 51. sect. 2. in fine. Vsq; de adorat. D. 3. c. 3. in principio, & alij Scholastici. 3. Divisio eaque celeberrima est in *Latriam*, *Duliam*, & *Hyperduliam*. Latria, prout nunc à tota sumitur Ecclesia (olim enim servitute in communi significabat) indicat specialem adorationem soli Deo convenientem ratione supremæ & infinitæ excellentiae. Dulia verò significat cultum seu adorationem, quae exhibentur Sanctis Dei Amicis ob dona supernaturalia & creatam excellentiam; quam plerique subdividunt in Hyperduliam, & Duliam simpliciter dictam, illa ob excellentiam singularem, & Maternitatem Dei tribuitur Beatissimae V. Mariae; haec caeteris Dei Amicis impenditur. Has tres species convenire univoce, hoc est, non merè æquivocè communiter volunt Scholastici; quia non conveniunt solo nomine, sed re & in aliqua ratione communi & abstr. acta, scilicet esse testimonium animi submissi respectu excellentiae alterius, praescindendo quanta sit illa respectiva submissio, & ille excessus excellentiae.

IV. *Doctrina tertia.* Deus propria quadam, eaque perfectissimâ & excellentissimâ Adoratione Latriae est adorandus. Est extra controversiam, & apertè habetur. Deut. 6. v. 13. Matth. 4. v. 20. *Dominum DEUM tuum adorabis, & illi soli servies.* Ratio est, quia unicuique Personae seu Naturae intelligenti ac Sanctae pro ratione suae excellentiae ac dignitatis condignus adorationis honor est tribuendus. Ergo cum Deus sit Naturâ summæ Excellentiae & Dignitatis, propria quadam & quidem perfectissimâ atque excellentissimâ adoratione est colendus, qualis sola est adoratio Latriae. Haec autem adoratio Dei propria non tam ex ipso ritu externo adorationis corporisque gestu (siquidem in simos quosque adorationis gestibus, plura corporis prostrationem flexionem genuum &c. etiam hominibus rectè fuisse exhibitos, constat ex Sacra Scriptura Genes. 23. v. 3. & alibi) quam ex interna animi demissione ac reverentia desumitur, quae reverentia animique demissio respondet rationi formali objecti, seu termini adorationis, quae est ipsa Excellentiae divinae dignitas, seu ratio primi Principij, quae proinde unum specie adorationis cultum constituit ad virtutem Religionis pertinentem.

V. *Doctrina quarta.* Christus DEUS & Homo adorandus est eadem Latriâ perfectissimâ, qua adoratur tota Sanctissima Trinitas & quaelibet hujus Persona. Ita omnes Catholici de fide tenent. Tum quia Christus Dominus, ut sic, est verus DEUS; neque enim Verbum divinum assumens Naturam Humanam se Divinitate privavit, sed retinens Divinitatem sibi humanitatem copulavit. Tum quia sic fuit adoratus à Magis Matth. 2. v. 11. à caeco illuminato Ioan. 9. v. 38. à Thoma Apost.

Apost. Joan. 20. v. 28. Et sic Christum esse adorandum, tradit Paulus ad Philip. 2. v. 10. ajens: *In nomine JESU omne genu flectatur.* Et ad Hebræos 1. v. 6. *& adorant eum omnes Angeli ejus.* Arque ita docent omnes Scholastici, ut fuse ostendit Suarez. Tom. 1. in 3. P. D. 53. Sect. 1. Hoc cum certissimum apud omnes sit, si Christus sumatur, ut Deus. Quæstio est, an etiam, ut homo, adorari sic queat? Pro decisione hujus quæstionis duo statuimus.

VI. *Primum.* Humanitas specificativè spectata in Christo adoratur eadem prorsus Latriæ cum Verbo. Ita communiter hodie Catholici contra paucos antiquos; imò Vasq. in 3. P. D. 94. cap. 2. hanc doctrinam censet esse de fide propter Concilium Alexandrinum definiens: *Christum JESUM Filium DEI unigenitum unâ Adoratione cum Carne adorari.* Quod multò clariùs docent SS. Patres apud cit. Auc. ex quibus D. August. in Psal. 98. *Nemo, inquit, Carnem Christi manducat, nisi priùs adoraverit.* Rationem assertit Cyrill. & sic argumentatur: sicut adoratur totus homo duliâ propter excellentiam, quæ est in solâ anima, & tamen cõadoratur caro hominis; quippe adoratur illa persona excellens, licet excellentia non sit in omnibus partibus personæ: Sic etiam adoratur Latriâ totus Christus quoad omnes suas partes propter excellentiam Divinitatis, quæ est in illâ persona, ita ut etiam affectus submissionis in ipsam Humanitatem tendat, eò quod realiter in se habeat supremam Excellentiam. Interim fatendum est cum Ariaga de Incarn. disp. 52. à n. 5. eandem Latriam non eodem prorsus modo terminari ad Humanitatem & Verbum. Nam Verbum adoratur propter suam propriam excellentiam: Humanitas verò propter excellentiam non suam sibi que identificatam, sed propter excellentiam Verbi sibi solùm unitam; unde non tam dicitur adorari, quàm cõadorari, id est adorari propter conjunctionem cum alio. Nihilominus Humanitas adoratur per se, sicuti unita Verbo constituit cum hoc compositum per se (ad quod suppositum intentio adorantis terminatur) & non per accidens, ut rectè Suarez. D. cit. Sect. 2. *Alterum est.* Humanitas Christi reduplicativè sumpta, id est, secundum excellentiam creatam, quam ex se aut in se habet, non potest cultu Latriæ adorari. Ita ex communi Doctorum Mendoza de Incarn. D. 85. §. 8. Ratio videtur clara; quia nihil potest adorari latriâ propriè dictâ, nisi ratio adorandi sit excellentia increata. Atqui formalis ratio adorandi in nostro casu tota est creata; siquidem possum apprehendere Humanitatem Christi, ut habet excellentiam quandam à gratiâ habituali, & modo unionis hypostaticæ distinctam realiter ab excellentia Verbi. Ergo humanitas sic sumpta, & præcisâ à Verbo solâ cogitatione nostrâ non est digna perfecto cultu latriæ.

VII. Cæterum non convenit inter Theologos, an eadè Humanitas reduplicativè sumpta secundum excellentiam supernaturalem creatam, quam in se habet, possit physicè alio inferioris adorationis genere coli sive in abstracto, sive in concreto? Negant Vasq. L. 1. de Adorat. d. 4. Palao Tract. 8. d. 1. puçt. 2. n. 4. & alij. Affirmant Suarez. D. 53. cit. Sect. 2. Concl. 2. & 3. Arriaga, & alij. Probabilius mihi videtur, Humanitatem physicè tam in abstracto, quàm in concreto adorari posse. Ratio prioris est, quia nihil repugnat concipere Humanitatem

Christi, ut ornatam talibus donis creatis, & illi propterea se subijcere; si enim sub illa consideratione est objectum amabile, cur non etiam adorabile, si sit res adorationis capax? Ratio posterioris est, quia omne concretum habens in se excellentiam honore dignam, potest coli adoratione illi commensuratâ. Sed Christus, & homo, sive concretum ex humanitate, & unione resultans habet excellentias honore dignas. Ergo propter eas potest coli adoratione commensuratâ; nempe vel cultu latriæ, non tamen perfectæ, sed inferioris, ut volunt Suarez. & Arriaga; vel hyperdulæ, ut malunt Card. Bellarm. L. 1. de Beati sancti. c. 12. & alij; cum cultus iste planè inferior sit Latriâ; siquidem unio illa, etiam si sit conjunctio physica cum Divinitate; revera tamen non fit ipsa Divinitas. Mèno Hanneken in suo Jrenico fol. 466. arguit inde Card. Bellarminum Nestorianismi; & erroris contra Concilia prohibentia duas adorationes respectu Christi. Sed homo stolidus nescit à Concilijs agi solùm contra Nestorium aliòsque hæreticos introducentes Christi adorationem completam terminatam ad duas in eo Personas, quarum unam propter alteram diversocultu adorandam dicebant, ut proinde prædicta Concilia nihil habeant contra nos, qui non loquimur de adoratione totius suppositi, nec volumus Humanitatem veluti diversum suppositum more Nestoriano adorari posse diversò cultu ab eo; quitali supposito tribuitur. Hoc enim longè ablit à nobis; sed eandem præcisè sumptam & donis solùm supernaturalibus donatam. At non decenter fit talis adoratio inferior. Ita quidem sentiunt Adversarij Catholici. Sed non apparet ratio, quæ convincat; quæ enim indecentia, si Leopoldum modernum Romanorum Imperatorem consideremus, ut Comitem Habsburgicum aut Tyrolensem; & sic dicamus, minorem ei reverentiam deberi, quàm eidem ut Imperatori Romano debatur?

VIII. *Doctrina quinta.* Deus & Christus adoratur in Cœlo tam ab Angelis, quàm ab Animabus Justis, quamprimùm istæ ex hac vita discesserunt, & emaculatæ beatâ illa visione fruiverunt. Ita omnes Catholici, & definitum est à Benedicto XI. Item à Concilijs Florent. Sess. ult. in decreto unionis ante finem, & Trid. Sess. 25. de invocatione & veneratione SS. Reliq. & SS. Imaginum. Atque expressè suppositit Ecclesia in Orat. de S. Gregorio; ubi dicit: *DEUS qui Anima Famuli tui Gregorij æterna beatitudinis præmia contulisti &c.* De Angelis non est dubitum: *adorate Deum omnes Angeli ejus Psal. 14. v. 8.* Et clamabant alter ad alterum, & dicebant Sanctus Sanctus Sanctus &c. Isaia 6. v. 3. *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, & Seniorum, & quatuor animalium, & ceciderunt in conspectu throni in facies suas, & adoraverunt eum.* Apoc. 7. v. 11. *De animabus justis, quod statim ac hinc discesserunt & penitus purgatæ fuerunt; Deum in cœlo adorent.* Probatur 1. ex Sacra Scriptura 2. ad Corinth. 5. v. 4. *qui sumus, inquit Apostolus, in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati, eò quod nolumus exspoliari, sed supervestiri.* Et mox. v. 6. *Audemus igitur semper scientes, quoniam dum sumus in corpore peregrinamur à Domino (per fidem enim ambulamus, & non per speciem) audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentis esse ad Dominum.* Ex his verbis formatur argumentum hujus.

hujusmodi. Datur aliquis status animæ, in quo anima peregrinatur à corpore, & est præfens Domino non per fidem, sed per speciem, hoc est, videndo à facie ad faciem. Sed in tali statu anima adhuc separata à corpore videt Deum. Ergo ante Resurrectionem videt Deum. Major patet; quia fides non evacuatur, hoc est, non cessat, nisi per visionem Dei illi succedentem, videatur Tirinus, ubi D. Anselmum, Thom. Aquinatem, Liranum & alios pro hoc sensu adducit. Ad Ephes. 4. v. 8. dicit idem Apostolus de Christo: *Ascendens in altum captivam duxit captivitatem*, quæ verba ex Psal. 67. v. 19. desumpta communiter DD. interpretantur de Patribus in Limbo, quos Christus inde extrahens Cælo secum intulit, æternum Deo fructuosos. Luc. 23. v. 43. Christus ait latroni: *hodie mecum eris in Paradiso*; non terrestri Adami, nec etiã in cælo empyreo aut cælesti, sed generaliter in loco voluptatis, puta in consortio tot miriadum SS. Patrum, & in clara visione Dei, quæ intuitu mortis Christi, statim ac iste expiravit, concessa fuit omnibus in Limbo, ut communiter tenent Patres & Interpretes Scripturæ in hunc locum. Atque hæc clara Dei visio est ipsa Christi regnum, quod latro petierat, hoc est, summa & æterna felicitas. Probat 2. ex Patribus tam Græcis quam Latinis, quos fuse adducit Card. Bellarm. L. 1. de Beat. Sanct. c. 4. & 5. sufficiat nobis unus & alter. Epiphani. hæres. 78. in fine: *Sancti*, inquit, *sumi in honore, quæ ipsorum in gloria, profectio in perfectione, fors illorum in beatitudine, in mansionibus sanctis, tripudium cum Sanctis, diæta in cælo, gloria in honore incomparabili & perpetuo, braviæ in Christo Domino nostro*. D. August. in Psal. 119. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est &c. sic Scribit: *ibi omnes iusti, & sancti, qui fruuntur Verbo Dei, sine lectione, sine literis; quod enim nobis per paginam scriptum est, per faciem Dei illi cernunt, &c.* Probat 3. Ratione. Quia de facto animæ peccatrices & in mortali peccato ex hac vita decedentes statim in infernum detruduntur, quod Christus voluit significare per historiam Lazari, & Epulonis Luc. 16. n. 20. & constat ex innumeris apparitionibus. Ergo etiam animas sanctas par est statim præmiari, cum jam habeant plenitudinem meritorum suorum, neque cælum amplius sit clausum, quod Christus triumphator ingrediendo in illud omnibus iustis referavit. Et Deus ad benefaciendum promptissimus est Eccles. 11. v. 24. *Benedictio DEI in mercedem iusti festinat.*

PARS POSTERIOR.

ERRORES HAERETICORUM.

IX. Error primus. Est Wicleffi apud Waldensem Tom. 1. doct. fid. a. 3. c. 44. assertantis: Christi Humanitatem à Verbo divisam in propria persona adorandam esse adoratione perfectæ Latriæ ob beneficium Redemptionis. Error iste satis refutatus est in priore part. Doct. 4. §. VI. ubi diximus, de facto absque reali separatione Humanitatem Christi, quæ italem, perfectæ Latriæ adorari non posse. Nam loquendo de adoratione internâ, à qua externa accipit denominationem Latriæ, videtur implicancia in terminis, illam interiorem esse æqualem respectu humanita-

tis Christi, ac respectu Verbi; siquidem iudicium internum, quò ego iudico, Humanitatem esse excellentem, non est illud, quò iudico, Deum esse excellentem: neque possum habere iudicium, quò iudicem Humanitatem esse æquè excellentem, ac Deum; sed iudico, minorem esse excellentiam Humanitatis quàm talis, quàm sit excellentia Verbi. Ergo humanitas, quæ talis considerata, etsi re ipsa Verbo unita sit, perfectæ Latriæ coli non potest, sed inferiore quâdam, aut hyperdulia adorari debet. Quod autem eadem Humanitas realiter divisa à Verbo in propria persona perfectæ latriæ adoranda sit, manifestè erroneum est. A quo tamen errore longè absunt illi Theologi, quos supra oppugnâvimus. Ratio Wicleffi prorsus nulla est, cum Humanitas à Verbo realiter divisa in propria persona subsistens nihil faciat ad redemptionem, quia, ut sic, non terminat Verbum, & est merè aliquid creatum. Quòd si loquamur de eadem Humanitate, prout se de facto habet absque reali separatione à Verbo; tunc Christus præcisè, seu quatenus homo; non est Redemptor, quasi causa Principalis, sed solum tanquam prima secundum quid, nempe in ratione meriti & satisfactionis, cum Verbum absque Humanitate satisfacere ac mereri non potuerit; ut rectè Tanner Tom. 3. disp. 5. Q. 2. n. 54.

X. Error secundus est Lutheri Prælect. in Genes. & Calvini L. 3. Institut. c. 20. post aliquos antiquos hæreticos apud Bellarminum L. de Beat. Sanct. c. 1. nullius hominis animam, quantumvis sanctam, ante extremum iudicij diem cælum ingredi; aut cælesti beatitudine potiri, sed sub terra aut alio loco morari, donec veniat dies extremi iudicij. Probare conantur tum ex Scripturâ, tum ex Patribus. ex S. Script. adducunt hæc loca. Math. 20. v. 8. *omnes operarij simul accipiunt mercedem, & denarius datur vespere*; hoc est, in die iudicij extremi. 2. ad Timoth. 4. v. 8. dicit Apostolus. *reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex*. Ad hebræ. 11. v. 40. ait idem Apost. *antiquos PP. non accepisse re promissiones, ut non fierent Beati sine nobis*. Ergo omnes simul beabimur. 1. Petri 5. v. 4. sic habetur. *cum apparuerit Princeps Pastorum percipietis immarcescibilem coronam*. Et demum 1. Joan. 3. v. 2. *cum apparuerit (scilicet Christus) in secundo adventu, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicut est*. Ex Patribus afferunt hæc Testimonia. D. Justinus Q. 76. ait, *operum mercedem non obtingere ante Resurrectionem*. Irenæus L. 5. c. 31. scribit, *animas abire in locum invisibilem S. Chryso. Hom. 39. in 1. ad Corinth. anima, inquit, sine carne admiranda illis bonis non fruetur*. S. Bern. Serm. 3. de omnibus SS. hæc habet, *in illam beatissimam Dei domum anima nec sine nobis intrabunt, nec sine corporibus suis*. S. Ambros. L. 2. de Cain & Abel c. 2. dicit, *quod anima post finem hujus vitæ ad futuri iudicij diem ambiguo suspendatur*, Hilarius denique in Psal. 138. ait, *humana necessitatis legem esse, ut sepulchris corporibus ad Inferos anima descendant*.

XI. Errorem hunc præter illa, quæ supra attulimus, refellit perpetua praxis universæ Ecclesiæ Festa Sanctorum celebrantis in signum gratulationis de obtenta cælesti gloria. Et certè si noluit Deus mercedem operarij vel unico die differi apud homines juxta illud Levit. 19. v. 13. *non morabitur apud te opus mercenarij tui usque mane, quomodo credibile videri potest, ipsumet Deum*

fervorum suorum mercedem per tot sæcula dilaturum?

XII. Respon. 1. ad probationem ex Scriptura. Math. 20. *vesperi* hoc est, in Die iudicij redditum iri omnibus perfectam & plenam mercedem, nempe beatitudinem etiam Corporis, quam omnes simul accepturi sunt; & quidem publice coram toto genere humano; quamvis illud *vesperi* intelligi etiam possit de fine vitæ: & tunc particula *simul* non est curanda, cum in parabolis non omnia quadrare debeant rei significatæ. 2. ad Timoth. loqui etiam Apostolum de plena corporis & animæ retributione, eaque solenni & publicâ in conspectu totius mundi, ut ipsamet verba innuunt. Sensum D. Pauli in Epist. ad Hebræos esse, quod antiqui Patres non acceperint repromissionem beatitudinis sine nobis, hoc est, prius quam etiam in novo Testamento morientibus cælum esset apertum. Ita Cornelius à Lapide, Tirinus, & alij. 1. Petri 5. Sermonem quoque esse ibi de plena perfecta que beatitudine etiam corporis, quam accipimus cum in ultimo iudicij die apparuerit Princeps pastorum Christus. 1. Joann 3 illa verba, *cum apparuerit*, non esse intelligenda de Christo apparente, sed quando manifestum fiet toti Mundo, quam mercedem accepturi sint Iusti, tunc enim similes erimus Christo in animæ & corporis puritate, in impeccabilitate, immortalitate, impassibilitate & fruitione eiusdem Boni infiniti &c. Ita cit. Authores.

XIII. Respondetur 2. Ad probationem ex Patribus, qui à S. Scriptura non dissentunt. D. Iustinum etiam intelligendum de mercede plena corporis & animæ, quando totus homo animo & corpore gaudebit, aut legebis. s. *terentium* per locum inuisibilem intelligere cælum empyreum, quod non videmus. Non inficiatur igitur, animas Sanctorum esse in cælo, & videre Deum, sed solum innuit, illas non esse nunc in illa perfecta beatitudine, in qua est Christus, qui corpore & animo beatus est. D. Chrysostomum aliud non velle, quam nonita semper Animam fructuram bonis, quin aliquando etiam corpus in consortium gloriæ admitatur; cæterum apertissimè tenet alibi veritatem Catholicam. S. Ambrosium non loqui de incertitudine beatitudinis, sed de die ultimi iudicij, quem Deus adhuc celat. S. Hilarium locutum esse de veteri testamento; tunc enim cælum adhuc erat clausum, & hinc dixit Paulus ad Hebræ. 11 supra cit. illos Veteres ante novi testamenti Sanctos cælum non fuisse ingressos. S. Bernardus & ipse etiam Augustinus videntur aliquando dubitasse de loco, ubi animæ futuræ sint ante resurrectionem, item an beatitudo animarum post resurrectionem maior sit futura? Et si etiam de re ipsa dubitassent, nihil contra nos inferretur; quia prima definito dicitur ante annos trecentos primùm facta à Benedicto Papa. (quem alij XI. alij XII. numerant.) in Extrau. Benedictus Deus &c. quæ tamen non reperitur in corpore Juris, sed privatim ab aliquot Scriptoribus refertur apud Sanderum. Videatur Bellarm. L. 1. cit. c. 1. & 5. ubi clarissimè ostendit, S. Augustinum de ipsa Beatitudine non hæsisse dubium. Bernardum etiam non dubitasse de visione simplici, sed solum de perfecta, quam habebit anima, quando toto impetu in Deum feretur.

CONTROVERS. XLII.

DE CULTU SANCTORUM.

Antè hęc Strictissimè accipiuntur, nempe pro ijs, qui non solum privatâ hominum opinione, sed etiam publico & solenni iudicio Ecclesiæ tanquam Beatorum cælorum incolæ censentur, & publicis honoribus colendi proponuntur, ac communiter Canonizati appellantur. Olim quidem cuilibet Episcopo licebat, imò communi populi devotioni permittebatur declaratio Sanctorum publice colendorum, ut colligitur ex S. Cypriano L. 3. Epist. 6. Sed quia experientiâ compertum fuit, Populum vano rumore aut falsis miraculis deceptum eos pro Sanctis coluisse, qui non erant Sancti, ut multis exemplis ostendit Bellarm. L. 1. de Beatitut. SS. c. 8. idcirco Romanus Pontifex tanquam supremus Iudex hoc iudicium de Sanctitate & cultu Sanctorum ab annis jam 500. & amplius sibi reservavit. Interim licet cuilibet privato nomine & privato cultu eum colere, quem censuerit Sanctum, ut exponit Bellarm. loc. cit. cap. 10. hoc præmissio.

PARS PRIOR

DOCTRINÆ CATHOLICORUM.

1. Doctrina prima. Sancti rectè coluntur propter intrinseca dona supernaturalia, adeoque plus quam cultu merè Civili, quo homines se se mutuo prosequuntur. Ita omnes Catholici. Probat 1. exemplis veteris Testam. Josue 5. v. 13. cum Josue audisset ab Angelo, quod sit Princeps exercitus Domini, cecidit Josue pronus in terram, & adorans ait: quid Dominus meus loquitur ad servum suum. Et hunc cultum approbavit Angelus, imò majorem exegit subjungendo: solve calceamenta pedum tuorum, locus enim, in quo stas, Sanctus est (scilicet propter præsentiam Angeli) scilicet Josue quod sibi erat imperatum. 3. Reg. c. 18. v. 7. dicitur: cum Abdias esset in via, Elias occurrit ei, qui cum cognovisset eum, cecidit super faciem suam, & ait: num tuus Domine mi Eli? Ecce honorem, quem Abdias exhibuit Eliæ, & ipse admisit; Abdias autem; uti cit. cap. habetur, erat Administrator domus Regiæ Achab. & Princeps, & tamen Eliam virum simplicem sed gratiâ Dei eximium honoravit. Danielis 2. postquam Propheta somnium Regi Nabuchodonosori sapientissimè exposuit, ait Sacer textus v. 46. Tunc Rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam, & Damelem adoravit, scilicet propter donum interpretationis à Deo ipsi concessum; plura exempla afferuntur ab alijs. In novo Testamento Christus de Martyribus Apoc. 3. v. 21. ait: qui viderit dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut ego vici, & sedet cum Patre meo in throno ejus. Et Apostolus ad Rom. 8. v. 17. Si autem Filij, & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, si tamen compatimur, ut & conglorificemur &c. cum ergo Sancti fuerint Christi com-